

Riktlinjer för Botkyrka kommuns arbete med civilt försvar

Innehåll

1. Inledning	2
1.2 Syfte och målsättning.....	3
2. Definitioner	3
2.1 Ansvarsprincipen	3
2.2 Likhetsprincipen	3
2.3 Närhetsprincipen	3
2.4 Samhällsstörningar	4
2.5 Extraordinär händelse.....	4
2.6 Höjd eller högsta beredskap	4
2.7 Geografiskt områdesansvar	4
3. Aktiviteter för att stärka Botkyrka kommuns civila försvar	5
3.1 Fastställa trygghetspunkter.....	5
3.2 Upprätta beredskapslager.....	5
3.3 Krigsorganisation och dess bemanning (krigsplacering)	6
3.4 Identifiera, öva och utbilda nyckelfunktioner	7
3.5 Säkerställa kommunikation och information	7
4. Åtgärder & uppföljning	8

1. Inledning

Det svenska totalförsvaret bygger på samverkan mellan militärt försvar och civilt försvar. Det civila försvaret utgår från kommunens krisberedskap. Försvarsmakten ansvarar över det militära försvaret, medan civila myndigheter och aktörer ser till det civila försvaret. Detta för att samhällsviktig verksamhet ska fortgå så långt det är möjligt i händelse av kris och ytterst krig. Vid höjd beredskap ska det civila försvaret stödja det militära försvaret, exempelvis med diverse nödvändigheter som drivmedel och fordon.

Samhällets förmåga i fred är grunden för att skapa motståndskraft vid höjd beredskap. Kommunernas arbete med civilt försvar regleras främst i Lagen (2006:544) och förordningen (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) (FEH).¹ 3 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) anger att de ska vidta förberedelser för verksamheten under höjd beredskap. LEH portalparagraf 1 kap. 1 § anger att kommuner och landsting genom att minska sårbarheten i sin verksamhet och ha god förmåga att hantera krissituation ska uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar. Grunden för det civila försvaret ligger alltså i en välfungerande verksamhet under kris.²

Det civila försvaret³ ska ha förmågan att:

1. värna civilbefolkningen,
2. säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
3. upprätthålla en nödvändig försörjning,
4. bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
5. upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
6. bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
7. med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

¹ I den fortsatta texten används förkortningarna LEH för lagen (2006:544) och FEH för förordningen (2006:637).

² Se *Krisberedskaps- och totalförsvarslagstiftningen* sammanställd av

CTSS (Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet) för mer lagstiftning.

³ Regeringskansliet

Botkyrka kommuns civila försvar ska utgå från kommunens krisberedskap. Krishanteringssystemet bygger i sin tur på geografiskt områdesansvar och tre grundprinciper: ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen. En kommun är ansvarig för att hantera en kris inom sitt geografiska område, länsstyrelsen är ansvarig på regional nivå och regeringen har områdesansvaret på nationell nivå.

1.2 Syfte och målsättning

Som nämnt ovan ligger grunden för det civila försvaret i en välfungerande verksamhet under kris. Botkyrka kommun bygger därför inte ett separat civilt försvar utan stärker i stället den befintliga krisberedskapen för att öka motståndskraften vid större samhällsstörningar, extraordinära händelser och höjd eller högsta beredskap.

Syftet med Botkyrka kommuns civila försvar är att i samband med en samhällsstörning eller en extraordinär händelse tillgodose basbehoven hos nödställda invånare samt besökare i kommunen. Målsättningen med det civila försvaret är således att säkerställa samhällsviktiga funktioner och upprätta en nödvändig försörjning för att kunna värna om nödställda kommuninvånare och besökare i händelse av en samhällsstörning eller en extraordinär händelse.

2. Definitioner

2.1 Ansvarsprincipen

Den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden ska ha det också under en samhällsstörning. Det betyder att det är den vanliga sjukvården som har hand om vården även vid en kris och att kommunerna sköter skola och äldreomsorg, och så vidare.

2.2 Likhetsprincipen

Under en samhällsstörning ska verksamheten fungera på liknande sätt som vid normala förhållanden – så långt det är möjligt. Verksamheten ska också, om det är möjligt, skötas på samma plats som under normala förhållanden.

2.3 Närhetsprincipen

Med närhetsprincipen menas att en samhällsstörning ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga. Det är alltså i första hand den drabbade kommunen och den aktuella regionen som ansvarar för insatsen. Först om de lokala resurserna inte räcker till blir det aktuellt med regionala och statliga insatser.

2.4 Samhällsstörningar

Företeelser och händelser som hotar eller skadar det som ska skyddas i samhället. Det som ska skyddas är samhällets skyddsvärden

- Människors liv och hälsa
- Samhällets funktionalitet
- Demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- Miljö och ekonomiska värden
- Nationell suveränitet

2.5 Extraordinär händelse

Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region.

2.6 Höjd eller högsta beredskap

Vid krig eller fara för krig kan regeringen besluta om höjd beredskap i hela eller delar av Sverige. Höjd beredskap kan vara antingen skärpt eller högsta beredskap. Om Sverige är i krig råder automatiskt högsta beredskap. Vid höjd beredskap kan delar av eller hela totalförsvaret mobiliseras. Högsta beredskap betyder att den som är krigsplacerad ska inställa sig på sin tjänstgöringsort och att myndigheter samt vissa organisationer och företag organiseras om för totalförsvaret. Vid högsta beredskap börjar ett antal lagar gälla. Dessa ska stärka Sveriges samlade försvarsförmåga. Lagarna reglerar bland annat handel, sjöfart, gränsövervakning, skolor, arbetsförmedling, betalningsväsende, vattenkraft, folkbokföring och domstolsväsendet. I och med att de lagarna träder i kraft får staten till exempel möjlighet att ransonera varor och att använda privat egendom. Det blir också lättare att rekrytera personal till totalförsvaret.⁴

2.7 Geografiskt områdesansvar

Kommunerna är geografiskt områdesansvariga på lokal nivå både i fredstid och vid höjd beredskap. De ska verka för att samordning uppnås kring aktörernas åtgärder inför och under en samhällsstörning. De ska också verka för att informationen till allmänheten samordnas.

Kommunen ska inom sitt geografiska område i fråga om extraordinära händelser i fredstid verka för att:

⁴ [Höjd beredskap](#)

1. olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet
2. de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas, och
3. informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas.

3. Aktiviteter för att stärka Botkyrka kommuns civila försvar

Följande aktiviteter verkar för att säkerställa de sju mål för civilt försvar fastställt av Sveriges regering. Notera att främst mål 1 – 6 berör kommunens arbete med civilt försvar. Nedanstående aktiviteter sätter även inriktningen för Botkyrka kommuns arbete med civilt försvar, vilket är en fördjupning av Botkyrka kommuns krishanteringsförmåga.

3.1 Fastställa trygghetspunkter

För att värna civilbefolkningen (mål 1) och tillgodose nödställdas basbehov ska Plan för trygghetspunkter i Botkyrka kommun fastställas, bemannas och utrustas. En trygghetspunkt kan ses som en lokal på en förväg känd geografisk plats där stöd kan fås utifrån aktuellt behov. Trygghets- och informationspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar ska erbjuda information, möjlighet till vatten, värme, vila, mat, personhygien, enklare omplåstring, krisinformation och krisstöd, samt att ladda telefoner. De bör finnas, eller kunna upprättas, på geografiskt spridda områden i kommunen.

Se ärende KS/2021:00784 Plan för trygghetspunkter.

3.2 Upprätta beredskapslager

För att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna (mål 2) och upprätthålla en nödvändig försörjning (mål 3) ska Botkyrka kommun upprätta ett beredskapslager. Upprättningen av ett beredskapslager är en förlängning av kommunens arbete med åtgärder utifrån genomförd risk- och sårbarhetsanalys (RSA, dnr: KS/2019:00671), samt kontinuitetsplanering. Kontinuitetsplanering handlar om att planera för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter på en tolerabel nivå. Oavsett vilken störning olika verksamheter utsätts för, till exempel när anställda inte kan ta sig till sina arbetsplatser, lokaler inte går att använda, leveranser av viktiga varor och tjänster inte når kommunen, eller kommunen drabbas av ett strömavbrott. Med kontinuitetshantering kan organisationer snabbare återhämta sig från

och mildra konsekvenserna av en inträffad händelse. Det innebär kortare störningsperioder i verksamheten och förhindrar att personella, ekonomiska, funktionella och informationsrelaterade värden går förlorade. Exempel på aktiviteter inom kontinuitetshantering är:

- Kartlägga viktiga verksamheter och processer.
- Identifiera beroenden av resurser.
- Bestämma vad som är acceptabla avbrottstider.
- Genomföra åtgärder som minskar risken för störningar.
- Skapa planer för att hantera de störningar som ändå kan uppstå.

Kartläggning av befintliga och saknade resurser ska initieras i samtliga förvaltningar. Förvaltningarnas beredskapslager ska räcka för minst en veckas avbrott i försörjningskedjan och ska vid behov kunna transporteras till utpekade trygghetspunkter. Ett robust storkök ska upprättas som en del av kommunens kontinuitetsplanering och tillhörande beredskapslager, detta i enlighet med identifierade åtgärder i Botkyrka kommuns Risk- och sårbarhetsanalys 2019 (dnr: KS/2019:00671).

Arbetet med beredskapslager ska följas upp 1 gång per år i enlighet med den årliga uppföljningen av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar till Länsstyrelsen. Detta blir en ytterligare del av arbetet med risk- och sårbarhetsanalys. Enheten för områdesutveckling trygghet och säkerhet bistår samtliga förvaltningar med metodstöd genom hela processen.

Möjligheten med avtal med lokala, regionala och nationella leverantörer av samhällsviktiga produkter och tjänster tex drivmedel, transporter ska ses över. En utredning i vilka samhällsviktiga produkter och tjänster som behövs ska dessförinnan genomföras. Möjligheten till alternativa betalningsmöjligheter ska också undersökas då kontanter kan vara en bristvara om betalningssystemen slutar fungera vid strömavbrott. Detta bör utredas utifrån kommun-, närings- och individperspektiv

Vidare bör dialog ske löpande med Försvarsmakten om de resurser Botkyrka kommun förväntas bidra med.

3.3 Krigsorganisation och dess bemanning (krigsplacering)

För att kunna bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld (mål 4) ska Botkyrka kommun upprätta en

krigsorganisation och bemanning, s.k. krigsplacering av personal. Här ingår arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser (RSA), samt kartläggning av samhällsviktig verksamhet och säkerhetskyddsanalyser som belyser samhällsviktig verksamhet och nödvändiga behov som el och nödvatten. Dessa delar är även kritiska för att kunna rusta kommunens trygghetspunkter.

Följande delar bör ingå i beskrivningen av krigsorganisationen:

- Krigsorganisationens ledningsorganisation
- Verksamheter som ingår i krigsorganisationen och prioriteringsordning samt de funktioner som ska läggas till
- Bemanning (krigsplacering)

3.4 Identifiera, öva och utbilda nyckelfunktioner

För att upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan (mål 5) och bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred (mål 6) måste kunskap öka genom övning och utbildning.

Identifiering av nyckelpersoner till central krisledning och förvaltningarnas egen krisorganisation, samt utbildning- och övningsbehov av dessa funktioner, ska inventeras av samtliga förvaltningar 1 gång per år. Detta i enlighet med Botkyrka kommuns antagna Utbildnings- och övningsplan (dnr: KS/2020:00224) samt den årliga uppföljningen av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar till Länsstyrelsen.

3.5 Säkerställa kommunikation och information

Vid en samhällsstörning eller extraordinär händelse ska Botkyrka kommun kunna kommunicera med särskilda funktioner, samt delge information till kommuninvånare. Detta ska säkerställas genom:

- Rakelkommunikation
- Utvärdera behovet av SGSI (Swedish Government Secure Intranet) och kryptering.
- Bedriva systematiskt informationssäkerhetsarbete, exempelvis genom implementering av ett kommunövergripande ledningssystem för informationssäkerhet (LIS).
- Upprätta en kontaktfunktion per förvaltning i händelse av kris.
- Säkra kommunikationsvägar internt och externt, samt upprätta rutiner med kontaktvägar till varje förvaltning i händelse av kris.

- Analog information till medborgare i händelse av störningar i kommunikationsmedel eller vid längre elavbrott.

Vidare ska kunskapsnivån om krisberedskap, civilt försvar och medborgares egna ansvar vid kris och höjd beredskap höjas genom:

- Ökad vetskap om var krisinformation finns tillgängligt genom utbildningsinsatser/informationsinsatser
- Tillgängligheten av krisinformation på botkyrka.se, medborgarkontor och Botkyrka kommuns sociala medier. Relevant information ska finnas tillgänglig på olika språk eller bli översatt vid behov i enlighet med antagen Riktlinje för kriskommunikation (KS/2014:292). Vidare ska Medborgarkontoren användas som informationspunkter vid samhällsstörning och extraordinär händelse.
- Ökad medvetenhet kring krisberedskap och medborgarens egna ansvar, genom exempelvis den årliga Krisberedskapsveckan. Användningen av Frivilliga resursgrupper (FRG) och civilsamhället kan exempelvis användas för att öka kunskapen om medborgarens ansvar vid kris och krig.
- Lansering av krisapp.

4. Åtgärder & uppföljning

Respektive nämnd med tillhörande förvaltning ansvarar för inventering av behov, identifiering av åtgärder och utförande av åtgärden inom samtliga aktiviteter som ska stärka Botkyrka kommuns civila försvar. Detta i enlighet med ansvarsprincipen (1.1, sida 3/8).

Samordning, stöttning och uppföljning genomförs årligen av Enheten för områdesutveckling trygghet och säkerhet i enlighet med den årliga uppföljningen av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar till Länsstyrelsen, samt övriga berörda myndigheter vid behov. Riktlinjer för Botkyrka kommuns arbete med civilt försvar ska ses över och eventuellt uppdateras en gång under varje mandatperiodens.

Denna plan har tagit fram av Enheten för områdesutveckling trygghet och säkerhet.